

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Rheni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67132)

PROVINCIA
RHENI.

HABUIT hoc anno de nostris Pro-
uincia Rheni trecentos, & viginti-
quinque. Colonia vnum, & trigin-
ta. Treuiris duos & septuaginta.
Moguntia vnde sexaginta. Her-
bipoli duodequingenta. Spiræ
septemdecim. Fulda duodeviginti. Heiligensta-
dij quatuordecim. Molsheimi septem & viginti.
Sexdecim Confluētia. In Paderbornensi sexdecim.
In Luxemburgensi tres. Obiere nouem. Iniere So-
cietatem vnus & viginti.

COLONIENSE COLLEGIVM
& Treuirensē.

IN Coloniensi Collegio omnes omnia ad anima-
rum salutem conferunt. Heretici duodeviginti
perspectis suæ sectæ mendacijs facile sibi persuaderi
veritatem Catholicam passi sunt. complures au-
tem, quorum lababat in Ecclesia fides, ad constantiã
reuocati. Gymnasiũ (vt his temporibus) satis refer-
tum auditoribus: quamuis enim multi in Belgium,
unde huc exulauerant, se retulerint, multosq. uel
fames

fames afflixerit, uel sustulerit pestilentia, milesq. hæreticus omnia circum urbem longe lateq. vastavit; tamen auditores remanent septingenti & quinquaginta, quorum pietas in proximum quemque redundat. nam & à flagitijs homines retrahunt, & doctrinæ Christianæ rudes instituunt, & de suis fortunis in egenorum uictum multa conuertunt. inter hos palmam ferunt, qui latent in tutela Dei Parentis, quorum Sodalitas feruet his studijs quotidie magis. Declarat in placando Deo assiduitas precû, crebra ieiunia, uictus asperitas, officiosa in calamitosos ac miseros charitas. quibus rebus singulis adiungi possent exempla, si aut ea dissimilia essent eorum, quæ commemorata sunt aliàs, aut instituti nostri ratio pateretur. Nec uero è tam probe instituta iuuentute desunt, qui Societate nostra ineunda, perfecta uirtutis iter ingrediantur. ingressi sunt octo; atque in his, Coloniensis cõsulis filius, qui parentibus annua pugna deuictis, Apostolici Nutij auctõritate, tandẽ uoti cõpos est factus. Alius nobilis adolescens media susceptus & educatus in hæresi, cum audito concionatore nostro, Societatem subito adamasset, traditur à parentibus in custodiam, nè cogitata perficeret. sed cum diuinum numen crebris precibus imploraret, extorsit à matre denique, ut per eam sibi liceret, Dei salutandi causa proximam secedere in adẽ. inde Coloniã uersus iter arripit, omnis expers uiatici, omni subsidio destitutus. in hac inopia & egestate non puduit Christi causa, mendicorum more querere passim cibum: cumq. ad caupo-
nem

nem diuenteret, nec soluendo esset, pallium obtulit pro argento. sed adolescentis probitate perspecta, pecuniam caupo remisit. Itemq. Rhenum cum trauceret, & nauulum nauarchus exigeret, oblato iterum pallio, iterumq. sibi relicto, tandem peruenit ad nos, suo doctus exemplo, quam eis nil desit Christus, qui se nudi & expediti sequuntur.

TREVIRES quoque nostri, omnes partes alienae salutis & cum alacritate suscipiunt, & cum laude constantiaq. sustinent. Annectitur huic Collegio Nouitiorum domus à sex & viginti tironibus. quotidieq. ad nostram familiam alios expolit Deus: sed angusta res facit, ut per paucis tantum aditus pateat: quibus autem patuit, ij partim secum, partim cum parentibus bella gesserunt, & ex utroque certamine triumpharunt. Quidam cum sciret se sterilium partum votis in lucem editum (ij enim, cum prole natura negaret, auctori naturae Deo voverunt, se ei filium, si quem parerent, dicaturos) ut parentum vota persolveret, Societati se reddidit: tanto ardentior in colenda religione futurus, quanto plus imponitur oneris gemina obligatione voti, parentum, & sua. E gymnasio, quod octingentis fere auditoribus continetur, in Societate adsciti sunt tres. E templo autem sacrisq. confessionibus, quae quidem fuere creberrimae, copiosa ad animos profecta utilitas est. Feminis, quae se totas ad alienas libidines porrigebant, persuasum est, ut et animo & pudori consulerent. Rescissa sunt etiam matrimonia nefaria: plurimiq. ab haeresi reuocati. Et quoniam haeretici quidam & in sacras imagines, & in ipsa

S sacro-

Sacrosancta Eucharistia mysteria sacrilegas ausi ma-
 nus iniicere, plectendi pro meritis erant, curatum est à
 nostris, ut ex his aliqui resipiscerent, imbutiq. antea
 veritate, supplicium æquo animo ferrent. Adhibita est
 præterea desperatione oppressis medicina solatiij, &
 quo ad fieri potuit, sathanæ dolis occursum. Mulier
 cum ex dissidio coniugis mærore tabesceret, diabo-
 lus in atrium virum fæde conuersus, spectandum se
 femina præbuit: cui quamquam primo terrori fuit,
 mox tamen metum familiaritas sermonis ademit.
 narrat alienissimo à se animo coniugem esse, nec
 spem vllam redintegrandæ gratiæ relinquì: quocir-
 ca viro posthabito, se maritum sequatur. mulier pa-
 tri hostis circumuenta fallacijs, & largis capta pro-
 missis, admittit incubum, auroq. multo dotis loco lo-
 cupletatur: sed cum manus auro argentoq. plenas
 existimat, Sterquilinio sentit esse repletas. redit ite-
 rum incubus, & in viri necem venenum offert, ne-
 gatq. vllam fore vniquam animi quietem, nisi is
 de medio tollatur. cum mulier tam sanctæ memor
 necessitudinis abnuisset, eamq. diebus aliquot lapsis
 in superiore ædium parte diabolus offendisset, nec ta-
 men ad id scelus adigere potuisset; repulsa contume-
 liam non ferens, mediam arripit, ac de scalarum gra-
 dibus præcipitem agit. consilium misera datur à
 prudenti femina, ut rem cum Sacerdote nostro com-
 municet, & animum accurate componat: sic fore,
 ut tanto malo leuationem inueniat. paruit consilio
 mulier, expositaq. re tota Sacerdoti nostro, quicquid
 etiam ex admissis in superiore vita noxis stimulabat
 ani-

animum, confitetur, ab eo spe diuina venia ac boni-
tatis erecta, monitaq. vt in tam graui periculosoq.
certamine ad sacramentorū præsidia crebro confu-
geret; minuit imbecilla femina vires fortis armati.
Tulit hoc diabolus perinique, & mox mulieri perfidi-
diam exprobrans, eius etiam deridere stultitiā, quæ
vnius hominis instructa monitis, aliquid se posse con-
fideret: vicit tamen muliebris pietatis perseveranti-
tia, vt, quamuis ei interdum sese hostis obijceret,
obijciatq. eminus etiamnum; eum tamen crucis si-
gno facile fuget: speraturq. fore, ut propediem diu-
nis stratus opibus evanescat; & femina certamen
horreat, qui tantum suis telis viribusq. præfidit. Sed
non vnus modo artibus humanas animas ad æternā
felicitatē genitas inuidus hostis oppugnat: alijs alias
ad perniciem tendit insidias: sed à nostris opera da-
tur, vt in sua quisque pugna periculoq. iuuetur. Pro
sagarū ac ueneficarū salute, quarū in his locis ma-
gnus est numerus, pugnatū frequenter est. hæc si forte
in suo crimine deprehendantur, quod quotidie fit, vi-
uis integrisq. corporibus exuruntur. sed eas ad extre-
mū supplicium nostrorū pietas comitatur, tanto cū
illarum bono, ut genus ipsum mortis & detestatio
uitæ præteritæ spem afferat non exiguam, fore, ut eæ
celeri flamma, sempiterna vitent incendia. Ex his
una tenerū puerum octo circiter annos natum, suis
præstigijs ac carminibus circumuentum, in eas se-
des solita erat abducere, ubi per licentiam noctis
ac tenebrarum nefarijs lusibus indulgerent. hic suæ
quoque partes puero dabantur, ut dum illæ choræas

consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur. nec modo ludorum erat choriq. spectator, sed saepe etiã præstigiarum, quibus humanis illæ corporibus vitisq. nocent. hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit, ut catechismo, cuius erat plane rudis, imbueretur. cui sacerdos noster cum effigiem caelestis Agni de cervicibus suspendisset, noctu adfuit demon, graviterq. puerum increpans, quod tam facile se decipi passus esset, iussit ceram illam, ni vapulare vellet, abijcere. territus puer imperata fecit, continuoq. demon, eo iam, quod metuebat amoto, ad muros urbis eum abripit, nigroq. impositum hirco, ad impurissimas sagarum regiones momento transfert. qui cum aliquandiu inter veneficas latitasset, restituitur iterum in palatium, fracta implicitaq. nodis resticula, vnde cera illa pendeat: quo maxime inditio pater ad harum rerum cognitionem scientiamq. pervenerat. Multa autem puer ipse narrabat, quæ cum veneficarum iudicialiis confessionibus congruebant: ut longe à simulatione absuisse videri possit simplicitas puerilis, si cui hæc forte viderentur inania. Gubernator & Archiepiscopi auctoritate permotus, & ipse nomine civitatis, petijt, ut in Collegium puer includeretur, dum ea probe, quæ disciplinam Christianam continent, doceretur, ut cum postea redisset in aulam, sacramentis religiose tractandis, à præstigijs demonum tutus esset. id quod denique factum est. Missi sunt foras duo de nostris, Archiepiscopo postulante, ad restituendam canonicam disciplinam

plinam in Prumiense cœnobium . est hoc cœnobium
 è B. Benedicti familia, quod octo millia passuum Tre-
 uiris abest, à multis olim Gallia Regibus locupleta-
 tum & auctum . octauum iam mensẽ morantur
 hic nostri, non sine magna, tum cœnobij, tum vicini-
 tatis utilitate. reuocata est vetus psallendi precan-
 diq. consuetudo, diurnis nocturnisq. temporibus:
 sublatæq. singulares mensæ, & vt religiosos cœno-
 bitas decet, vna omnium communis inducta: repressa
 etiam multarum rerum licentia, & ad sancientiam cœ-
 nobij disciplinam, sua cuique noxa proposita pœna. Vi-
 cina vero iuuentus, et pietate, et literis informatur,
 sed, quod caput est, multo magis præceptis instituti-
 onisq. Christianis, quorum vulgo magna est ignoratio.

COLLEGIUM MOGUNTINVM,
 Herbipolense, & Spirense.

NEC vero in Moguntino Collegio languidio-
 res facti sunt nostri, quorum omnium animus
 ad liberandos à periculis animos est intentus. Qua-
 tuor aucti sunt socijs, quorum vnus magister artium
 è Romano Germanorum Collegio profectus, ad eos
 denique redijt, à quibus bene viuendi disciplinam ac
 litterarum acceperat. Nec parua ad Catholicos fit
 accessio. sexdecim enim acceperunt. Sed domi eo-
 dem loco sunt omnia, eaq. cum reliquis collegijs do-
 mibusq. communia. Francofurti, vbi celeberrim-
 um est Emporium, concionator è nostris spatio
 fere trimestri magna Catholicorum, quorum exiguus est
 § 3 numerus,

numerus, voluptate exceptus est. Quinquagesimum iam annum, nec ad concionem, nec ad sacramenta tam multi confluisse dicuntur, quam paucis illis diebus: qui quidem numerus à promulgato novi Pontificis Iubilæo sic increbuit, ut ad excipiendas confessiones ipsa quoque adhibenda nox esset.

HERBIPOLI adiuncti sunt Ecclesia catholica & hæretici quadraginta. foris amplius octingenti. nam cum Principis auctoritate nutuq. inspicienda eius ditio fuisset, edixissetq. ut qui ad sanitatem redire nollent, è sua ditione faceßerent; eò expeditior ratio fuit tantæ multitudinis adiungendæ. Duo in eius obeunda diæcesi etiamnũ de Societate versantur: nec dubitamus, quin ad hunc diem eorum vigilijs ac laboribus amplificatus sit numerus. Ac ne ad singulos, qui resipuerunt, hæreticos delabamur, hoc vniuerse confirmare possumus, ex ijs multos, qui dederunt manus, aut incredibili pertinacia fuisse, aut ea auctoritate, vnde magnum animis periculum crearetur, si in hæresi permanerent. In his quidam diuitijs affluens, & obfirmatus in hæresi, malens de patria, quam de sententia decedere, bona omnia fortunæq. diuendidit. sed dum aliò eius familia migrationem parat, fluuiumq. Hippagoga transmittit, repentino sclopi sonitu iumentis exterritis, nauis, qua domestici vehebantur, omnium periculo inclinatur. continuo cum liberis vxor excutitur. liberi fluctibus absorbentur: mater autem tum quidẽ emersa, triduo tamen post expirauit. quo casu admoniti alij, qui fugam similem adornabant, consilium
muta-

mutarunt: in iſſq. illius transfuga parens: vt vterque domestica calamitatis superſtes ſentiret vim praſentem diuini ſupplicij. Iam de ceterorum curatione vitiorum nihil attinet dicere: his enim plena ſunt omnia, vt otioſis Noſtris eſſe non liceat, ſi ea conentur excidere. Vſus quoque ſacramentorū creberrimus fuit. Facit autem pientiffimi Praſulis animus, vt optime de toto hoc Francia tractu ſperare iam liceat. et quamquam religionis hoſtes non defuerunt, qui Principem ab inſtitutis conarentur abducere; numquam tamen de optima mente ſe deijci paſſus eſt. Noſtri quaſi in eius ſtudij magnitudine partem habeant, apud improbum genus hominum peſſime audiunt: atque idcirco eis cum noceri poteſt, minime parcitur. Horreo, quod habebamus in pagis, iniectum incendium eſt: oueſq. ſuperioribus annis veneficijs ac carminibus faſcinata: qua cum quotidie interirent, noſtri cera et aqua rite benedictis omnem vim faſcini Deo fauente fregerunt. verum in beneficij parte ponimus, quicquid iniuriarum ab aduerſarijs accipimus, hoc vno tantum ſolliciti, quod qui ledere ſe nos putant, ſuas ipſi animas grauiter vulnerant: nec locum medicinae relinquunt, dum quotidie deteriores effecti, nouas ſibi plagas imponunt.

SPIRAE quoque enixe animorum libertas ſaluſq. defenditur. Ab hereſi viginti minimum ſunt abducti, quorū plerique atates ferme integras in ſuis tenebris iacuerunt. maior quoque praeda ſperatur in dies. nam & tractantur crebrius ſacroſan-

Ita mysteria, et confitentium rite peccata numerus
 est vberior. quod tum maxime declaratum est, cum
 Xistus Quintus edidit Iubileum. quo quidem tempo
 re communicantium ea vis fuit (id quod heretica
 in ciuitate mireris) vt si saepe appareat hac in ade
 nostra celebritas, cogitandum existiment viri prin
 cipes de amplificando laxandoq. templo. pietatem
 hominum par benignitas comitatur, nihil vt pene in
 ade nostra alicuius pretij sit, quod non hominum li
 beralitas erogarit. Et vt sunt, qui sacram supelle
 ctilem semper augeant, ita non desunt, qui conferant
 in domesticam, vt tanto magis ad animarum salutē
 nostrorum excitetur & acuat industria. Sed dum
 huic ciuitati Societas profuit, partem aliquam sua
 rum cogitationum in alia quoque oppida deriuauit.
 Bada vrbs est una de primarijs, & Marchioni subie
 cta. hic Lutherana mulierem annum iam quartum
 & trigessimum septem demones exercebant. eij
 ciendus primo fuit ex anima diabolus, priusquam
 eijceretur è corpore. dedit igitur operam pater è no
 stris, vt Lutherum detestata mulier, verum Christi
 Vicarium catholicæq. Ecclesie caput agnosceret,
 in eiusq. potestate esse vellet. quod cum impetras
 set, tum demum liberare corpus aggreditur. habue
 rat mulier ex eadem Lutheri fece ministros auum
 & patrem, Badamq. venerat multis cum litteris,
 quibus fidem & Saxonica ciuitates, & Lutherani
 ministri faciebant, eam mali demonis obsidione tene
 ri, frustra q. eius apud se liberationem esse tentatā.
 Institutum certamen est publice cum demonibus, in
 media

media hæreticorum turba, qui è vicinis quoque pagis oppidisq. confluxerant. complebatur quotidie templum, omnesq. quorsum res euaderet, expectabant. Pater non suis opibus, sed diuina misericordia fretus alacriter rem vrgebat. fatebantur dæmones, anicula cuiusdam execrationibus, sibi esse olim, cū etiam tum mulier esset infantula, in eius corpus aditum patefactum. vt igitur inde sacris carminibus abigerentur, quò nefarijs execrationibus immigrarant, assidua aliquot dierum operazū publicis exorcismis, tum precatiōni data est: dum ad extremum eximia Dei bonitas filij sui meritis hoc concessit, vt cuius vi nominis tartara contremiscunt, eiusdem nutu ac potestate tetra illa conspiratio dæmonū pelletur. Confodit tā pulcher euentus hæreticorū peccata, qui cum, quò se verterent, non haberent, nimio rubore perfusi, obscurare mendaciorum impudentia conati sunt veritatem: sed diuino consilio factū est, vt dum pro concione in Sacerdotem nostrū Lutheranorum signifer debacchatur, negatq. vllū ab eo dæmonem pulsum esse, tum forte adolescens peregre rediens, temeraria sclopi dissplosione sit ictus: qui cū moreretur, ignorareturq. vtrarū esset partiū, Catholicorūne, an hæreticorū, proximas defertur in ades: ad eumq. Catholici, Sacerdotē quem dixi nostrū: Lutherani vero suum ministrū accersunt: sed hi tanta cū festinatione studioq. vt Catholicos anteuertent. hortari igitur Minister adolescentē, vt christiane mori velit, sordidoq. è sacco panem suū, quem moribundo obtrudat, expromit. sed longe alia mens erat
 adole-

adolescenti. significabat se potius vera Ecclesia sacramento velle muniri, & ritu institutoq. Catholico confiteri. furere hic & Stomachari minister, & perfidiam grauius exprobrans, atrocem minari gehennam: multa etiam de religionis veritate vanitateq. multa de diuini seueritate iudicij, imperite insciteq. differere. quæ omnia adolescens hoc vno dicitur elusisse responso, Experietur vterque nostrum priusquam hora quattuor & viginti præteruolent, vtra tandem in religione mori sit tutius. interim Sacerdos noster accedit, & abeunte ministro confessionem migrantis excipit. moritur hic, vt vitam inchoet sempiternam: moritur ille postridie, quem admodum ei prædixerat adolescens, vt æterna morte multetur: cum pridie tamen valens atque integer visus esset. ita sentit vterque, vtra religio sit verior, & quæ apud inferos mancant hæreticis pæna, & quæ Catholicis apud superos gaudia.

FVL DENSE, ET HEILIGENSTAD-
diense Collegia.

FVLDÆ eodem studio hominũ commodis salutiq. seruitur. est gymnasii opus egregia Cesaris, & qui huius vicem gerit, benignitate perfectum. constatq. auditoribus quadringentis, numero non exiguo, si quibuscum agatur, animaduertas: nam hæreticis scatent omnia, ex quibus ipsis, quamquam à nobis in religione dissentiant, complures tamen suos ad nos liberos mittunt, quibus vnà cū doctrina salutaris veritas instillatur. Datur autem
opera

opera, vt & pueri nonnumquam, & eorum parentes spectaculis capiantur. est enim illis iucundissimum suos videre filios tanta cum laude in oculis luceq. omnium suas tueri ac sustinere partes. Ac magno sane animarum compendio, Societas in hac erudienda iuuentute versatur. non enim infirmis mentibus, quamquã saepe sit atas infirma, committitur virtus. & vbi percepta semel ab eis est veritas, extorqueri nullis terroribus potest. Tres fratres nobiles cum sese ad Catholicos appulissent, mater hæretica duos iuniores abductos, nam filium natu maximum abducere omnino non potuit, ad hæreticorum scholas in aliud oppidum mittit, illi vero datis ad fratrem litteris, significarunt, sibi quidem, vt maternæ cederent iracundiæ, obtemperandum eius imperio fuisse; sed tamen membrorum potius singulorum sectione, totiusq. mutilationem corporis perpeßuros, quam vt à suscepta religione desciscerent. Alius item è nostris auditoribus adolescens, cum Christianam religionem, hæresi relicta, castè iam coleret, monereturq. ab hæretico fratre, vt ex disciplina nostra, vel ad hæreticam Marburgensem academiam se conferret, vel secum rediret in patriam, minareturq. ni paruisset, sumptus se ei nullos in posterum suppeditaturum; Abeas tu, inquit, licet in patriam frater: nam si vos vestrum sequuti magistrum, fide sic abudatis, vt eam vobis vnam existimetis aditum in celum fore, ego de Dei providentia dubitare qui possum? aut quid metuam, ne si à vobis deserar, corpus hoc alat? ita relicto fratre Fuldam redijt, ac ne quid sibi cum domesticis

mesticis amplius esset, vitam ut inter nos degeret, postulavit: ut cui animi salutem referret acceptam, ei se familia dederet in perpetuum. Sed quo studio religionis iuventus hac flagret, nihil est opus hoc exemplis facere longius: tantum gratulandum est Deo, ab eoq. petendum, ut, quod iam videtur instituisse, feliciter hanc iuuentutis academiam prouehat. Dedit enim Summus Pontifex ad Teuthonici Magistrum ordinis, & Abbatem probitate præstantem, huius Collegij fundatorem perhonorificas litteras, quibus non sine Societatis commendatione pollicebatur, excitatū superiore anno à Gregorio XIII & nobilibus Seminarium, magna curâ sibi fore. Ac præter eos quadraginta nobiles adolescentes, quos suis sumptibus Fuldæ sustentat, decreuit etiam studia pauperum sexaginta, liberali quotannis iuuare subsidio; ne tenuioris fortuna discipuli ad hereticorum scholas, ubi hæc illis subsidia non desunt, destituti confugiant: quæ res cum magnam in his locis, ubi omnia ferme hæresis occupauit, admirationem habet, tum amabilem cunctis Pontificem reddit.

Sed ut abeamus à scholis, custoditur diligentor & ceterorum ciuium salus & paganorum. Fuit in hac ciuitate Sacerdos magni nominis concionator, ad quem tota ferme ciuitas confluebat: quod et spem faceret communionis Dominicæ sub vtraque specie restituendæ (eam enim sub initium Collegij nostri sustulerat is quem dixi fundator) & familiam nostram infectaretur: ut tantum non ad hæresim vergere eius & mens & oratio videretur. Hic dum de
sacri-

sacrilegis nuptijs magnorum virorum patrocini-
 xus, non minus libere, quā impudenter agit, repēte,
 æquissimo Dei iudicio, mortifero correptus est mor-
 bo. nostri vt suas iniurias benefactis remuneraren-
 tur, ægro corpori animoq. succurrendum putarunt.
 hortantur vt se ipse respiciat, & meditatū facinus
 detestetur: quod ille & fecit, & qui tandem sinceri
 amici numerarētur, agnouit. agenti quoque animā
 præstō fuerunt, funus curarūt, oratione funebri mor-
 tuum, vt solet, ornarunt: vt admirari se vehementer
 dicerēt lutherani, quod nostri & viuis nossent inimi-
 cis benigne facere, & vita extinctis. Huic postea Sa-
 cerdos susceptus est alius, Collegij Germanici alum-
 nus, qui magna cum magistratum, tum ciuium ap-
 probatione suo muneri præest. Nec minore laude
 alumnus alius disciplina nostræ se gerit in Mogunti-
 na diœcesi, cui parochus est præpositus. is cū & hoc
 & superiore anno pro incolumitate frugum suppli-
 cationes publicas decreuisset, idq. à ciuibus reli-
 giose institutum susceptumq. esset, derisus à luthera-
 nis & caluinistis est, affectusq. cum suis ciuibus cō-
 tumelia. sed Deus qui rebus non indormit humanis,
 immiſsa tempestate fruges omnes hæreticorum per-
 didit ac deleuit: cum tamen Catholicorum agros, qui
 aut continententes, aut etiam permixti cum eorum pos-
 sessionibus erant, calamitas non attigerit. Huic affi-
 ne est, quod de alio quodā parocho finitimorū pago-
 rū cognitū est. qui cū de sacerdotis nostri cōsilio, quē
 ad confessiones adhibebat, suis persuasisset, vt prius
 quam mane se conferrent ad opus, ad impetrandam
 cæli

cali serenitatem, frugumq. conseruationem, templū
religiose peterēt; subito exorta tempestas, nihil dā-
ni ipsorum fundis ac segetibus intulit, cum tamen
ceteris non pepercerit.

Non minor HEILIGENSTADII in tractan-
dis hæreticorum ingenijs vtilitatis est fructus. re-
sipuerunt vndecim. & quidem ex ijs, qui ferebant
inter suos primas. Sed quod gratulandum est ma-
gis, ceteri quotidie dimittantur, vereriq. iam inci-
piunt Romani Pontificis nomen, & Catholicas ceri-
monias, quas hæreticorum deridet impietas. Nec
minimum auctoritatis Catholicis attulit Iubilæi
proximi promulgatio. Promulgatum est autem à no-
stris pro concione: nam quoniam tale aliquid in ciui-
tate nemo vnquam vel viderat, uel meminerat;
Archiepiscopi Vicarius, is qui Moguntini Archi-
presulis nomine, clero præsidet vniuerso, consentien-
te Canonorum Collegio, rem totam Societati per-
misit: vt quid illa in suscipiendo colendoq. Iubilæo
prescriberet, id ratum in vulgus esset. Nostris quò
splendidius cuncta peragerent, eademq. opera res
Catholica sanciretur, supplicationes triduo decer-
nunt, instituuntq. vt sanctissimum Christi corpus à
Vicario illo, quem diximus, magnifice circumferre-
tur, pompamq. ipsam liturgia solemniter exciperet.
Itaque portis vrbis occlusis, indictaq. ab operibus
feria tamquam iustitio quodam, nihil est à Clero ex-
his, quæ Societas decreuerat, prætermisum. Pera-
ctis Missarum solemnibus cum ad rei nouitatem fre-
quens populus accurrisset, habita est à Sacerdote no-
stro

stro de opportunitate Confessionis, quæ Pontificiam
præcurreret Indulgentiam, perutilis concio. aderāt
hæretici multi, qui è vicinis quoq. locis affluerāt,
sed ea modestia ac compositione oris, uix ut eos à
Catholicis internosceres: nec quisquam tam perfidus
est inuentus, qui non proiectus humi, dum sacra
pompa ducebatur, suum in Eucharistia Dominum
adorarit. ea postea cum plurimo tum uirorum tum
feminarum numero cōmunicata est: nihil ut simile
perspexerint oppidani. quin hæretici ipsi religionū
sanctitate capti, confessi sunt, nihil tale apud se reperi-
ri, neque quemquam tam barbarum aut immanem
esse, quem ritus illi ac ceremoniæ non capiant. At-
que utinam plus apud eos momenti diuinus, quam
humanus metus haberet: nā illi melius suis rebus
salutiq. consulerent. nunc autem partim ueriti hære-
ticorum Principum offensionem, quorum imperio
subiecti sunt, partim sermones imperitorum, ne quā
perfidie notam subeant, si à suis se segregent ac
disiungant; manent in institutis patrijs, perspicuo tū
periculo sempiternæ mortis. Deus est imploran-
dus, ut qui prauis iam mentibus lucem aliquam
prætulit, uires etiam suggerat uoluntatibus. Sed ut
urbana mittamus, cum pagis etiam nostrorum com-
municata sunt studia. Lustrata sunt in ijs cænobia
uirginum, earumq. excepta confessio. cumq. ex
his cænobijs aliqua, dilapsa iam uetere disciplina,
nihil aliud præter religionis nomen haberent; nunc
nostrorum restituta laboribus ita se tuentur, ut in
eis aliquod iam pietatis ac solidæ religionis lumen
appa-

appa-

appareat. Sed quod in his locis maxime deplorandum est; cum hæresibus permixta sint omnia, duces pastoresq. desiderantur, à quibus ea femina, ad probitatem sua sponte propensa, dirigantur atque informantur.

ERFVRTVM, quæ urbs est in Thuringia perampla, sed hæreticis refertissima, cum è Fuldensi Collegio Sacerdos noster negotiorum causa se contulisset, principum Catholicorum rogatu, concionem in eius vrbis templo habuit, quod Erfurdieses hæretici, Cæsaris mandato compulsi, Catholicis restituerant. Hic ea fuit patris in dicendo vis, ea populi cõprobatio, vt Moguntini Archiepiscopi Suffraganeus Sacerdotem de nostris aliquem postulauit. concessusq. est illi Sacerdos cum comite fratre: cui facilis aditus in urbem fuit: edixerat enim non ita multo ante Senatus, quamuis ab Ecclesia Catholica sit seiunctus, ne quis in Catholicorum templis se gereret insolentius, neue eis molestia aliquid exhiberet, graui proposita pœna, si quis non pareret edicto. nã antea magnas turbas ciebat, eòq. progressa erat hæreticorum audacia, vt dum Catholicos agitabant, publicum quoque otium pacemq. turbarent. Itaq. patefacto ab ipsis religionis aduersarijs in urbem aditu, expeditissimus nostris cursus ad res gerendas fuit. Sacerdos in urbana curia, comes in suburbana ac rustica conciones habuerunt, & ex vtrisque parquæstus. deductus autem comes in ludum litterarium, pueros docere cœpit tanta cum gratia, vt admirati confirmauerint lutherani, si nostri docere perge-

pergerent, fore ut auditores omnes desertis suis didascalis semidoctis, ad eorum sese institutionem disciplinamq. conuerterent. Ac sane res eum exitum habuit adiuuante Deo, ut huc nostri frequentius sibi existiment excurrendum, magna Catholicorum cum utilitate, tum voluptate. qui, si quando contingat, id quod à Deo vehementer optant, ut Collegium Societatis aspiciant, sumptus & quicquid ad eam rem necessarium est, suppeditaturos se esse promittunt. Sed valde sibi timent haeretici, qui primo nostrorum aduentu rumorem in vulgus sparserant, duo millia Iesuitarum propediem affutura. ut autem secundo redijisse vident, urbem iam ipsam ab eis occupatam, planeq. rem omnem proditam conqueruntur.

MOLSHEIMENSE, ET CON-
fluentinum Collegium.

MOLSHEIMI quoque negotium nobis est cum haeticis. mire autem eos torquet rerum nostrarum felicitas, & longe lateq. vagans opinio: neque quicquam praetermittunt, quo nobis vbiq. consent inuidiam. Nostros tamen nihil à suscepta animarum causa retardat. Lustratur praeter urbem tota vicinitas, nec vllum oppidum aut vicus est, qui quidem ad Argentinensis Episcopi ditio- nem spectet, vbi partim concionibus, partim catechismo, nostrorum non elaboret industria. Quo quidem studio magnopere delectatus optimus Praeful, publico diplomate cauit, ne quis tam pijs conati-
T bus

bus officere audeat, quin potius pro virili faueat, li-
 berumq. templorum vsum vbique relinquat. V aluit
 plurimum hæc præsulis commendatio apud homi-
 nes probos, quorum aliqui, quò magis rem Christia-
 næ disciplinæ prouerberēt, mille amplius catechismi
 codices & exempla, quæ passim pueris ac multitu-
 dini diuiderentur, edenda curarunt. qua explanatio-
 ne Christianæ legis, non intermissis concionum præ-
 sidijs, ita Catholicorum roborantur animi, vt non so-
 lum nihil in fide laborent, sed etiam hæreticis, qui-
 buscum crebro eis agendum est, acriter strenueq.
 resistent. vsurpant cum religione diuina mysteria,
 & suos ad Collegium famulos (sunt enim hæretici)
 vt Catholicis moribus instituantur, adducunt. quo
 fit, vt cum plerique pleni hæresibus huc concedant,
 abeant mox optimi perfectiq. Catholici. Iubilæum
 summa cum cerimonia conuentuq. hominum cele-
 bratum est: effecitq. Senatus, vt ne vigiles quidem
 custodesq. portarum à supplicationibus officijsq. di-
 uinis abessent. itaque ea vis hominum fuit, vt ne-
 mo mansisse domi id temporis videretur. ducta est
 supplicationis pompa ad ædem nostram, cum tamen
 alias ad alia templa procedere supplicantium agmi-
 na consuessent: ibiq. res diuina, sacraq. concio toto
 triduo habita est. Admiratione digna res fuit, hæc
 ab Alsatiæ populis, quorum animis tantas tene-
 bras hæresum error offundit, his tēporibus fieri. Cu-
 ratum à nostris est, vt fructū ex ea re quā vberri-
 mum populus caperet, inculcatumq. omnibus pro
 concione, & Iubilæi quæ vis esset, & promerendi
 quæ

quæ facilis ratio. Confitentium magna turba fuit, communicantium vero tanta, ut oppidanorum pene numerum exaquaret. Neque vero huius tantum oppidi finibus Iubilæi sese utilitas tenuit, sed Alsatiam peruagata est fere totam: affueruntq. in pompa Tabernis, ubi Principis Argentinenſis eſt ſedes, cum ſuo præſule quattuor hominum millia. Idemq. à finitimis Argentina pagis eſt factum, ingenti cum hæreticorum ſtomacho ac dolore. qui ne nihil agere ad placandam iram diuini numinis uiderentur, publico etiam ipſi ſtuduerunt edicto, ad pœnitentiam populum excitare. Tota autem vis pœnitentiæ in audiendis paulo diligentius miniſtrorum ſonijs poſita erat. precationiſq. formulam, quam quiſque ſedulo recitaret, contra Romanum Pontificem Catholicosq. compositam ediderunt. ſed cum ea inter ipſos hæreticos minime probaretur, in riſum tota res abiit. eiſmodi quippe eſt omnis hæreticorum religio, atque huc demum recidunt, quæ in ſuggæſtis ac ſynagogis vomunt. Sed confeſſionis beneficio non modo animi ſcelerum vinculis, ſed etiam corpora morborum leuantur incommodis. Nobilis Præſul, & Societatis fautor in primis, cum grauiter eſſet ager, mortemq. in horas ſingulas expectaret, ubi animum confeſſione ſanauit, ſanitatem quoque corporis eſt adeptus. Alius item vir honeſtus ac clarus, cum aſſiduas dæmonis pateretur iniurias, petebatur enim crebro lapidibus, nec quies vlla domi foriſq. dabatur; cum multa ac varia fruſtra tætaſſet, denique leuationem aliã præter eã, quam ei

Sacerdos noster attulit, non inuenit. monuit pater delendas prius esse maculas peccatorum, si se tranquillum reddere, et à dæmonibus tutum vellet. cum paruisset, & cum reliqua se familia frequenti confessione purgasset, tandem Christo dæmon, & luci tenebra concesserunt.

CONFLVENTIÆ in Societatem receptus est vnus. res autem Collegij Dei benignitate sat feliciter cedunt: quamuis enim domestica interdum necessitas premat, excitat tamen Deus, qui suis opibus præsto sint. Treuirensis Archiepiscopus huius auctor fundatorq. Collegij, non modo multa ad necessarium vitæ cultum ac paratum perbenigne suggestit, sed etiam quatuor talerorum millibus, hoc est aureorum tribus millibus & quingentis oppignera ta quædam Collegij bona redemit. Idemq. ne vno tantum liberalitatis genere suam in nos beneuolentiam declararet, eadem nostram sacris Treuirensium Martyrum cineribus illustrauit. octo in eis integra capita à suis auulsa corporibus cerni licet, decora nostri templi, & certissima apud Deum Societatis nostræ subsidia. Non commemorabo tum varietatem, tum pulchritudinem sacræ vestis, non eleganti intexta opere aulæa, nec alia minuta complura, quibus quotidie nostrum auget ornatq. Collegium. maior est etiam beneficis animus, quam ipsa benignitas: testaturq. nisi temporum difficultas aduersaretur, fore vt multo plura suæ apud nos beneuolentiæ argumenta relinqueret: vt arctiora iam vincula nulla sint, quibus nos sibi obliget ac deuinciat.

Schola-

Scholarum numerum, custode tutoreq. Deo pestilentia nihil imminuit. quamquam enim et de ciuibus, et de discipulis nonnullos abstulit; nouorum tamen successione flos manet: eaq. de causa spectaculorum non negliguntur illecebra. Expressusq. est Patriarcha Ioseph ea cum spectatorum admiratione ac voluptate, ut danda iterum comædia fuerit. Ut autem ad sapientiae, sic ad pietatis laudem inuentus incenditur. Praecurrunt, ut solent, ceteris, qui praecipuo in sodalium cultu Dei Parenti se dedunt. Ex his vnus cum alia in alios conferret egenos, tota quadragesima sex auditoribus, quibus angusta res erat, quotidiana cibaria summisit, id quod statis hebdomadae ferijs ad imitandum sumpserunt alij. His proposita est non modo sua, sed aliena quoque conseruatio salutis. alios verbo, alios hortantur exemplo, & quae Christianus ignorare non debet, ea rudibus tradunt; vitia corrigunt, & ad sacramenta complures eliciunt: hereticos auocant à perfidia, & ad haeresim eiurandam impellunt: ex quibus Sacerdos, annum iam sextum & vigesimum publicum ministrum egerat. Vir autem primarius, cum ad sanitatem proxime redisset, libros suos omni labe respersos, exurendos misit ad nos: tantumq. abest, ut consilij paenituerit, ut pro Ecclesia iam Catholica multa à suis, quorum erat antesignanus ac signifer, patiatur. In Iubilaeo capiendo eadem fere atque in alijs, quae diximus, oppidis, tum pietas, tum celebritas fuit. per id tempus Iudaei quatuor nostrorum opera è custodia primum educti, deinde etiam ad baptismum instituti, salutari demum

aqua renati sunt. Nonnulli autem, quos in suis rebus turbidis ingens cæperat desperatio, in sp̄e protinus, ne se ipsi perimerent, restituti. & qui necem animis iam attulerant, partim impure libidinosèq. viuendo, partim tenendis fouendisq. odijs, ad salutem & vitam reuocati.

P A D E B O R N E N S I S R E S I -
d e n t i a .

IN P A D E B O R N E N S I sede suscepta procuratione noui gymnasijs, augendus quoque nostrorum numerus fuit. Ad rem Catholicam promouendam, diuino consilio comparatum est, vt huius diocesis administrator ex clarissima Ducum familia (is qui princeps in his locis tuenda fouendaq. hæresis erat, ac proinde nostrorum studia Catholicaq. religionis cursum maxime retardabat) præter omnem expectationem miserabili mortis genere extinctus sit. & quidem id temporis, cum maiore captus amentia de exturbandis Padeborna nostris, deq. opprimendis dissipandisq. auita religionis reliquijs, sedulo cogitabat. Quæ si exsequi per diuturniorem vitam potuisset, sublata spes omnis erat reuocanda in posterum Catholica religionis. Boni etiam, vt Societati publica scholæ committerentur (quo vno maxime confidebant) id viuo Principe impetrare non poterant. deterrebat eius auctoritas, ne ea nostris procuratio à Canonicis traderetur.

tur: alebat hæreticorum arrogantiam tanti prin-
 cipis patrociniū: obstabat publicus ludimagi-
 ster, qui ab eo munere, quod ei in perpetuum suo
 quisque chirographo canonici cauerant, salua equi-
 tate remoueri non poterat. Itaque scholis ademptis,
 nulla spes maior erat tempestiue frugis. eas igitur
 Prouincialis pater urgere, quoniam & cum ani-
 marum causa coniuncta res erat, & cum diuina
 laude; nostrorum discessum minitari; negare æquum
 esse, ut ij frustra venisse viderentur, si præcipua
 consulendi animis opportunitate carerent. quocirca
 canonicos impulit, ut cum ludi moderatore age-
 rent de mittendis scholis, cedendoq. Patribus iu-
 re suo. sed ille alia omnia sibi in animo esse si-
 gnificabat, negabatq. se quicquam de suo iure ces-
 surum: nec deerant, qui Iesuitas grauer accu-
 sarent, quod ex alterius incommodo suum vel-
 lent commodum augere. Quam quidem suspicio-
 nem ut nostri minuerent, docuerunt quam imme-
 mores vtilitatum suarum, bonum reip. semper
 quærerent, & quam gratuita opera ciuium com-
 modis deseruissent. velle autem, ut quod in con-
 ditionibus esset argenti, id vniuersum gymnasi
 rectori numeraretur. quam ille conditionem quam-
 uis æquissimam, agre tandem ut admitteret, est indu-
 ctus. tradit æq. sunt nobis scholæ ingenti bonorum
 omnium gratulatione, sed hæreticorum inuidia non
 minore. Res per vniuersã Vuestphaliã peruagata est
 opinione celerius: et quoniã vulnerauit et trãsfixit
 hæreticos, suos illi à gymnasio liberos remouerunt,

sponſionibus decertantes, vniuerſum propediē gym-
 naſium ad exiguum auditorum numerum rediturū.
 Cauturi etiam Senatusconſulto conſules diceban-
 tur, ne quem hoſpitio ciues, qui diſcendi gratia ad
 nos adire vellet, exciperent. Sed improbarum cogi-
 tationum ſpem tum felicia diſciplinæ noſtræ primor-
 dia, tum mors Epiſcopi inopinata feſellit. acceſſe-
 runt ſtatim auditores centum & quadraginta, quos
 noſtri & inſtituendi ratione, & dialogorum ſpecta-
 culis ſic oblectant, vt verendum ſit potius, ne futu-
 ram auditorum multitudinem exedra vſitata non
 capiant, quam vt de eo, quem dixi, numero
 dies detrabat. quid multa? breui ea de nobis a-
 pud eos, qui propter morum religioſiſq. diſſimi-
 litudinem acerbo in nos ſunt animo, excitata eſt
 opinio, vt quamuis nos erroris accuſent; tribuant
 tamen & doctrinæ copiam, & erudienda iuuen-
 tutis ſcientiam. quam nos opinionem vt diuinæ glo-
 riæ cauſſa tueremur, comædiam dedimus aliam pere-
 legantem: diſcipulorumq. diligentiam frequenti ho-
 minum cætu, cum præmiorum muneribus, tum ho-
 nore laudationis ornauiſus ita eos fere omnes, quos
 è ludo noſtro hæretici parentes abduxerant, à ſuis
 ipſi magiſtris nullo ad nos negotio reduxiſus; quo-
 tidieq. nouos auditores admittimus: vt iam nume-
 rus ad trecentos breui perueniat, quem immi-
 nutum iri minitabantur aduerſarij. Inſtituta porro
 ſunt in domeſtico ſacello Chriſtiana doctrinæ ſcho-
 læ, quæ cum ab auditoribus noſtris, tum ab alijs non
 exiguo numero celebrantur; quanta cum eorum vi-
 litate

litate, non facile dixerim. nam cum hoc genus hominum in earum rerum, quæ Christiano nomine continentur, magna ignorantia versetur, fit, ut à sua feritate ad Christianam mansuetudinem ac modestiã, catechismi institutionibus sensim defluat. antea enim prodigij simile videbatur, si quis vel signum Crucis deducta à capite ad pectus manu describere visus esset, vel caput ipsum ante sanctissimam Eucharistiã religiosa corporis inclinatione nudare. nunc puerilis ætas sic imbuitur, ut catholica Ecclesiæ ritus & mores exprimat, nihilq. quod ad declarandam profitendamq. religionem pertinet, prætermittat. Quæ cum ciues animadvertunt, nullum faciunt admirandi finem, & longe aliter de Societate sentiunt ac prædicant.

